№ 58 Ապրիլ 5 (17) **1880** Ապրիլ 5 (17) № 58

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները 5 կոպէկ։

Բաժանորդագրվում են միայն խմբագրատան մէջ.

Բաժանորդագրվում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն. Երեխաների խնդիրը Եւրոպայում և Ռուսաստանում. Նամակ Բաշ-Շորագեալից. Նամակ Նոր-Նախիջևանից. Նամակ Ալեքսանդրապոլից. Նամակ Ախալցխայից.— Արտաքին տեսութիւն.— Թիֆլիսի լուրեր.— «Մշակի» հեռագիրները.— Յայտարարութիւններ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

I

Գ. Մինիխը «Дѣло» ամսագրի մէջ մի քանի հետաքրքիր փաստեր է բերում երեխաների դրութեան մասին մեծ քաղաքներում.

Հեղինակը համեմատում է քաղաքներում բնակվող երեխաների դրութիւնը վայրենի երեխաների դրութեան հետ և այն եզրակացութեան է հասնում, որ քաղաքակրթութիւնը զրկել է առաջիններին այնպիսի տարրական բարօրութիւններից, ինչպէս են ազատ տարածութիւնը, մաքուր օդը և արևի լոյսը: Քաղաքային փողոցները զեղեցկացնվում են փառաւոր արձաններով, մինչդեռ քաղաքային ոչ մի վարչութիւն չէ հոգում բնակիչներին մաքուր օդ հասցնել:

Պրոֆէսոր Վիլարի ասում է, որ Նէապօլի կապոյտ երկնքի տակ բանւորները բնակվում են «fondaci bassi» անուանված այնպիսի սարսափելի այրերի և գետնափորերի մէջ, ուր չէ թափանցում ոչ լոյս, ոչ օդ և որտեղ փտած յարդի կոյտերի վրա քնում են միասին հայրերը, մայրերը, եղբայրները և քոյրերը, հասակաւորները և երեխաները:

Այդ գետնափորերի մէջ ծնված և իրանց ամբողջ կեանքը նրանց մէջ անցկացրած երեխաների թիւը 2500-ից պակաս չէ: Այն այրերի մէջ, որտեղ թուղթ շինող բանւորները աշխատում են, 6 տարեկան երեխաներն անգամ, օրեկան կէս ֆրանկ ստանալով, մեքենաների անիւներ են պտտում, մինչդեռ ուրիշ երկիրներում այդ աշխատանքը կատարում են շները և օրական 6 սու են ստանում: Այդ ողորմելիները այնու ամենայնիւ գոնեա հոտած բնակարան ունեն, իսկ նըրանք, որոնք որոշ և ուրեմն մշտական աշխատանք չունեն, կատարեալ թափառական կեանք են վարում և երբեմն միայն, փող աշխատելուց յետոյ, արժանանում են գիշերային օթևանին, քնելով գետնափորերից աւելի էլ հոտած locanda անուանված հիւրանոցներում: Կան լօկանդներ, որոնք բնակեցրած են բացառապէս երկսեռ զանազան հասակի երեխաներով: Նրանց մեծ մասը ապրում է փողոցներում կեղտոտ փալաներ հաւաքելով, աղքատութիւն անելով, իսկ աղջկերքը, օրական ապրուստ ձեռք բերելու համար, ստիպված են իրանց ծախել: Իտալական կառավարութիւնը բոլոր դասակարգի երեխաների համար պարտադիր տարրական ուսման օրէնքը ընդունեց և թէպէտ անցեալ տարի զանազան ուսումնարաններում սովորող երեխաների թիւը 1,640,000-ի էր հասնում, բայց այնու ամենայնիւ չը սովորող երեխաների թիւը հասնում էր 1,500,000-ի: Ի հարկէ Նէապօլը չէ կարելի օրինակելի համարել քաղաքակրթութեան կողմից: Դեռ ընդամենը քանի տարի է անցել, ինչ այդ երկիրը ազատվել է ամենաբարբարոս, մարդկային ձգտումները բնաջինջ անող կառավարութիւնից: Միւս կողմից այդ երկրի մէջ չը կան ոչ գործարաններ և ոչ արդիւնաբերական կենտրոններ. հիանալի կլիման, առատաձեռն բնութիւնը մեծ քանակութեամբ հաց, մրգեր, բանջարեղէններ է տալիս: Վերջապէս այնտեղի հասարակական բարեգործութիւնը շատ ընդարձակ է, այնու ամենայնիւ Նէապօլը կլասիկական տգիտութեամբ, կրօնական և քաղաքական ֆանատիկոսութեամբ խեղդված մի երկիր է: Տիկին Ույտ-Մարիօյի հաշիւների համեմատ Նէապօլի Annunziata անուանված երեխաների ընդունարանը կէս միլիօն տարեկան եկամուտից, երեխաներին պահելու համար տարեկան միայն 12,000 ֆր. է ծախսում: Annunziata-ի մէջ ընդունված երեխաներից տարեկան 80% մեռնում են: Բօկարդօ գիտնականի հաշիւների համեմատ, մինչդեռ Միացեալ-Նահանգներում արդիւնաբերութենից աշխատողը ստանում է 72%, դումարատէրը 25%, իսկ պետութիւնը միայն 3%, Իտալիայում աշխատողը ստանում է միայն 17%, իսկ մնացածը դումարատէրը և պետութիւնը իրանց մէջ են բաժանում:

D'Ossonville իր «L'enfance á Paris» վերնագրով գրքի մէջ նկարագրում է Փարիզի փողոցներում փալաներ հաւաքող երեխաների սարսափելի կեանքը: Այդ երեխաները քնում են գետնափոր խրճիթների մէջ աղբից հաւաքած փալաների և կեղտոտ աղբի կոյտերի վրա: Փարիզի պօլիցիան չէ հետաքրքրվում առողջապահական պայմաններով: Ինքը պօլիցիական վարչութիւնը վատ է վարվում փողոցներում հաւաքած փոքրիկ թափառականների հետ: Երեխաներին կալանաւորելու համար պատրաստված տեղը պօլիցիական վարչութեան մէջ աղքատների ամենավատ բնակարանից անգամ վատ է: Լօնդօնի մէջ այդ տեղը աւելի լաւ է: Այնտեղ երեխաների կաշու հիւանդութեան վարգացումը նրանով ընդհատվեցաւ, որ կառավարութիւնը մի օրէնք ընդունեց, որի հիման վրա կալանաւորված երեխային պէտք է ամենից առաջ տաք ջրում լողացնել:

Ժամանակակից ֆիլանտրօպները փորձեցին երեխաների բանդերը դարձնել ուղղող հիմնարկութիւններ կամ ուսումնարաններ: Բայց քանի որ այդ ուսումնարանները լաւանում էին, այնքան հասարակութեան մէջ հարց էր ծագում, թէ մի՞թէ ձրիաբար հսկողութիւն և ուսում ստանալու համար, հարկաւոր է որ երեխաները անպատճառ առաջ գողութիւն անեն: Այդպիսի դրութիւնից ազատում է միայն պարտադիր ուսումը: Պարտադիր ուսման օրէնքի ընդունելը Լօնդօնի մէջ գեղեցիկ հետևանքներ ունեցաւ: 1876 թւին տարրական ուսում ստացողների թիւը 39,356 էր, իսկ 1879 թւին 112,979: Այնու ամենայնիւ 465,000 սովորող երեխաների հետ 150,000 երեխաները չը սովորողներ են: Ամբողջ Անգլիայում 5 միլիօն երեխաներից 2 միլիօնը զրկված են անհոգութեանը, տգիտութեանը և աղքատութեանը:

ՆԱՄԱԿ ԲԱՇ-ՇՈՐԱԳԵԱԼԻՑ

18 մարտի

Շորագեալի նահանգը, որ առաջինն էր հացի կողմից երկրի առատութեան, ահա այս րոպէիս ճնշվում է բնութեան պատժի տակ. գլխաւորապէս գիւղացիք, որոց մեծ մասը 3 ր. 40 կոպէկով փտած ալիւրը ուտելուց զրկնի այժմ մնացել են ձեռքերը ծոցումը: Այդ դեռ ևս բաւական չէ, նրանց ցաւը կրկնապատիկ է. նոքա համարեա մոռացել են մտածելու իրանց ուտելու հացը, քանի որ նրանց տաւարը, նրանց միակ ապրուստը այսօր չտապում է հանել իր օրհասին: Բաշ-Շորագեալը, որ նոյն նահանգում գլխաւոր գիւղն էր համարվում թէ հարստութեամբ և թէ հողի քանակութեամբ, ահա ամբողջ 24 ժամ սոված տաւարին ցախերով է ուտացնում: Բաշ-Շորագեալցին որ այսպէս է անում, ուրեմն ինչ պիտի անէր խեղճ զահարլեցին, որանից դեռ ևս երկու տարի առաջ զրկված էր իր հողագործութեան փաստակից: Այս թշուառ ժողովուրդը (բացի 5 անից) չունի ուտելու և ցանելու հաց, նրա տաւարին սպառնում է սովը:

Սրանից մի ամիս առաջ նա գնում էր իր տաւարի կերակուրը, յոյսը դնելով մարտի 5-ին, թէ գարուն կը լինի, բայց ահա մարտն էլ է լրանում ձիւնի սպիտակ ծածկոցի տակ: Ամեն տեղ մանաւանդ տաւարի համար չքաւորութիւն է. ամեն տեղից մերժում են նրան, ասելով. «քաչալը դեղ ունենայ իր գլխին կը քսի»: Նա բթօցը (8 տաւարի մի ժամի կերակուր է) գնելով 1 ր. 20 կոպէկով անվճարելի պարտքի տակ մնացած՝ տաւար է պահել, այժմ ակամայից կամենում է զրկվել նրանից ևս: Սիրելի ընթերցող, երևակայիր մի գետնափոր խրճիթ, բաց արա նրա դուռը, և ահա կը տեսնես մի տաւարանոց 4—5 տաւար մսուրքից պինդ կապած՝ կը ճռռացնում են ատամները, և խեղճ աչքերը դարձնում են դուռը բացանողի վրա, ցաւալի զառում գոչումով կարծես ողորմութիւն են խնդրում քեզանից: Աղիողորմ տեսարանը անտանելի է գիւղացու համար. նա ակամայ դուրս է գնում և պեղացած նայելով երկնքի երեսին, յուսահատված աղաղակում է. «Աստուած, մենք ինչ է ենք արել քեզ». նա յետ է դառնում, նա չունի հանգստութիւն. բայց ո՞ւր պէտք է դիմէ.

Յովհաննէս Տէր-Բարսեղեանց

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

փետրվարի 15-ին

Փիլիպպոս Վարդանեանը ասում է թէ՝ երկու տարի իմ գրչէն հալածանք կրելով, վերջապէս համբերութիւնը հատած, ստիպուած է պատասխանելու, և նորա՝ այս երկու տարուայ մէջ կիտուած պատասխանն է՝ մի սիւնակ յիշոցք, մի սիւնակ բամբասանք և երկու սիւնակ անձնադովութիւն: Եւ այսպիսի գրուածքը նա անուանում է պատասխան:

Այդ երկու տարին ոչ թէ ես փ. Վարդանեանին հալածում էի, այլ աշխատում էի դուրս հանել լոյս աշխարհ նրա արածները: Ես նրա հետ ոչինչ անձնական գործ չունէի: Թէ նա չիտակ մարդ էր՝ ինչու կողմնակի հարցեր մտցրեց մեր ոբոշ վէճի մէջ: Ես նրան ասում էի. «Դու մանկավարժ (педагогъ) չես, թող այդ պաշտօնդ, մարդոց մի մոլորեցրու»: Նա պարտաւոր էր խօսքիս ճիշդ պատասխանը տալու, նա պարտաւոր էր հաստատելու թէ ինքն մանկավարժ է, որ քաղաքիս տղայոց այս և այն օգուտներն է տալիս, իսկ իմ անձը և գործունէութիւնը պիտի մի կողմ թողնէր: Բայց որովհետև նա այդ բանը չարեց և, կարդացողին մոլորեցնելու համար, խնդիրէն հեռացաւ և պատասխանի տեղ՝ յիշոցներ տուեց ինձ և զրպարտութիւններ արեց վրաս, ուրեմն թող չը բարկանայ, որ այժմ ես ևս գրչիս մի փոքր ազատութիւն տամ և նրա անձը մի փոքր շօշափեմ:

Ինձ յիշոցներ տալով փ. Վարդանեանի գիտութիւնը չի աւելանայ և ոչ մանկավարժի հարկաւոր յատկութիւններ կը մտնի նրա մէջ: Դիցուք թէ նա ինձ թշնամի է ճանաչում և ասածներիս չէ հաւատում. ինձ նրա ծանօթները ասացին, որ նա եօթը տարին այնպէս չանցկացրեց, ինչպէս որ պէտք էր մանկավարժութիւն իմաստասիրող երիտասարդին. նա կեանքի ամենաթանգ ժամանակները թափառեցաւ աշխարհէ աշխարհ ու քաղաքէ քաղաք և անտես արեց մանկավարժութեան կարեւոր օրէնքների և կանոնների իմաստասիրելը: Ո՞ւր են նրա պարապմունքի ապացոյցները, ո՞ւր են նրա վկայաթղթերը, ո՞ւր է նրա գիտութիւնը. այս գրեթէ երեք տարուայ մէջ ո՞ր ժողովքումը նա մի մանկավարժական խօսակցութիւն ունեցաւ մարդոց հետ, ո՞ր ընտանեկան ակմբումը նա մի նոր լոյս ծագեցրուց՝ ըստ նրա մասնագիտութեան, ո՞ր լրագրում կամ օրագրում նա մի տող բան գրեց և կամ ինչ նոր և օգտաւէտ բան մտցրեց իր աւանդած վարժարանի մէջ՝ բացի հին ժամանակուայ սովորութիւններէ աշակերտներին ծեծել տալ. «Տէրտէրը խաչի մէջից էլ կերևի», ասում է ռուսի առածը. նրա վրայից, հաւատա՛ք ինձ, մանկավարժի հոտ էլ չի գալիս: Նրան կարելի է անուանել красноба́й, балагуръ, bon-vivant, танцоръ, բայց ոչ երբէք педагогъ. Այս բանը հարցրէք նոցա, որոնց փ. Վարդանեանը իմ դէմ է գրգռում, որոնց նա իմ թշնամիներն է համարում, և նոքա ճշմարիտը կասեն, եթէ մէջերը խղճմտանքի ամենափոքրիկ մաս մնացել է:

Փ. Վարդանեանը ասում է թէ՝ երկու անգամ թեթև «սաստեց» աշակերտներին: Բայց ես ասում եմ, որ առաւել քան թէ հինգ անգամ նա քաղաքս գղրդեցրեց աշակերտներ ծեծելու լուրով: Մի անգամ նա մի աշակերտի ականջը այնպէս սաստիկ քաշեց որ արիւնը աշակերտի բոլոր երեսը թաթախեց և դասարանի տախտակամածը ճապաղեք էր դարձած, եթէ ես վրայ չը հասնէի և բանը չը հանդարտեցնէի՝ նա անշուշտ դատաստանի պիտի ենթարկուէր: Տղի մականունն էր Ջառըխեան: Միւս երեխայի (8 ամեայ) այնպէս սաստիկ ծեծեց, որ ողորմելին սաստիկ հիւանդացաւ.... վրան զանգատ տուին, և եթէ խ. Զ. քահանան միջամուխ և բարեխօս չը լինէր, փ. Վարդանեանին անշուշտ կը տուժէին: Այս բանը ինձ պատմեց Կարապետ Սկիւտարեանը՝ պ. Ջալխուշեանի դրասենեակումը: Երրորդ աշակերտին նոյնպէս սաստիկ ծեծեց, այնպէս որ 8 ամեայ երեխան հիւանդացաւ: Այս որբ տղի մականունն է Գեաչքօվ, և այս անցքը ինձ պատմեց արդոյ քաղաքացի պ. Պահչիսարայցեանը: Չորրորդ անգամ մի աշակերտի այնպէս սաստիկ ծեծեց բռնցի տալով (կռմռուխով ու թէքմէյով), որ աշակերտը նրա առջև ուշաթափ եղաւ, և եթէ միւս աշակերտները չտապով սառը ջուր չը բերէին և թալկացած երեխայի երեսին չի սրսկէին՝ ո՞վ գիտէ ինչ վատ հետևանք պիտի դուրս գար: Այս որբի մականունն է Խազիղեան: Մնացածները ոչ միտս է, ոչ էլ հետաքրքրութիւն աբել եմ իմանալու: Հաւատացնում եմ, որ այս ամէնը ինձ յաւակաբար եկել են և զանգատել են, որ ես կամ Վեհափառին իմացնեմ ու նրա պաշտպանութիւնը խնդրեմ Վարդանեանի դէմ, կամ լրագրի մէջ հրատարակեմ:

Ուրեմն, փ. Վարդանեանը ոչ մի, այլ շատ անգամ, ոչ սաստել, այլ չարաչար դանակոծել է աշակերտներին: Հարցնում եմ, ո՞վ է սուտ խօսում: Եթէ ես այս բանը չի պարզէի նա խօմ իրան հրեշտակ պիտի ձևացնէր «Մշակի» միամիտ կարդացողների առջև, նոյն և նման՝ եթէ ես միջամուխ չը լինէի Փէլոն քուէարկութեան մէջ՝ նա խօմ այս օրուայ օրս պարզերես և պատուելի ղիրէքթօր պիտի լինէր մեր քաղաքային ժողովարանի (քլուպի) մէջ: Ի հարկէ, Վարդանեանը լաւ մարդ չէ կարող ասել նորան, ով իր ամեն արածը լոյս աշխարք է հանում: Բայց թող դեռ ևս սպասէ. ինչեր պիտի պատմեմ նրա վրա: Ես խօմ վաղուց ասել եմ, որ Վարդանեանը իմ գրչի համար ամենահարուստ նիւթ է:

Բայց ես ծեծելու վրա մեծ ուշադրութիւն չէի դարձնիլ (թէև աշակերտ ծեծելը, մեր օրերումը,

սաստիկ մեծ յանցանք է մանկավարժի համար), եթէ Վարդանեանի մէջ քանի մի կայծ մանկավարժական հմտութեան և ընդունակութեան լինէր. ցաւն այն է, որ նա ոչ մանկավարժի բնաւորութիւն ունի և ոչ մանկավարժական հմտութիւն։

Մարդոց իմ դէմ գրգռելու և դէպի իր կողմը քաշելու համար, Վարդանեանը սկսում է վարժապետներին տալ նոցա չունեցած յատկութիւնները, չափազանց գովաբանել և մինչև երկինք բարձրացնել, մինչ ինքն էլ չատ լաւ գիտէ, որ բոլոր ասածը ծայրէ ի ծայր սուտ է նա. կամենում է, նոցա առջև խունկ ծխելով՝ առ ժամ մի նոցա սիրտը շահել, մինչև որ հաշիւները հետս աւարտէ։ Բայց ես ասում եմ «իզուր է աշխատանքդ»։

Վարժապետներին այդ կերպով իմ վրա «ֆրոնտրումիչ» անելը մեծ չիտակութիւն էր Վարդանեանի կողմանէ։

Փ. Վարդանեան, եթէ ես ինձմէն ասէի, գիտեմ, դու չէիր հաւատալ. ուրեմն ստիպուած եմ քու ընկերների կարծիքը կրկնել քու առջև, որն նոքա ասել են և ասում են ամեն տեղ և ամենի առջև, ի հարկէ բացի քեզանից։ Մինը ասել է, որ դու հայերէն ոչինչ չը գիտես. միւսը ասել է, որ դու ռուսերէնի մէջ տգէտ ես, երրորդը ասել է, որ դու ոչ թուաբանութիւն գիտես, ոչ աշխարհագրութիւն և ոչ պատմութիւն։ Միայն քու խառաքայիդ համար ասում են թէ, իբր թէ նա ասած լինի «նաչ բառին խօռօչօ գօվօրիթ փարանցուզքի»։ Ահա քեզ յայտնի ապացոյց, որ քու մէջ չի կայ գիտութիւն, որով կարող լինէիր մեր Հ. դպրոցին օգուտ տալու։ Եւ ճշմարիտ որ՝ երբ և որտեղ ցուցիր դու գիտութիւնդ։ Մի քանի ափեխ-ցփեխ թարգմանութիւններովդ, թէ սուտ ու մուտ յօդուածներովդ, որոց մէջ ոչ ստացական գիտութիւն է երեւում և ոչ բնական խելք։

Շիտակութիւն է քու կողմանէ՝ գիտութիւն չունենալ, գիտուն ձևանալ և գիտունի պաշտօն վարել։ Հոգի ունիս Աստուծոյ տալու։

Փ. Վարդանեան՝ եթէ դու չիտակ մարդ ես, ինչու հրապարակական հարցաքննութիւնների ժամանակ հանդիսական հրաւիրում ես հաւավաճառներին, մսավաճառներին, ճարպ հալեցնողներին, տըգէտ տիրացուներին, կիսագէտ տէրտէրներին և....քու բարեկամներին, և ոչ մի փոքրիշատէ ուսումնական մարդու։ Միթէ տգէտ մարդը կարող է գնահատել թէ աշակերտի գիտցածը և թէ վարժապետի սովորեցուցածը. և միթէ այդպիսի մարդոց գովասանքը և շնորհակալութիւնը աղնիւ մարդ կարող է ընդունել դափնեայ պսակի տեղ, որն դու անում ես և որն դու պարծանքով հրատարակում ես լրագիրների մէջ։

Եթէ Փ. Վարդանեանը կովերի և ոչխարների վրա լինէր կարգած, իմ ինչ փոյթս էր՝ լաւ է կատարում պաշտօնը, թէ վատ (թէև Անգլիայումն անասուններին ևս լաւ խնամում են), բայց որովհետև նա ամեն կերպ խորամանկութիւն գործ դնելով, ձեռք առեց տեսչութիւնը հայոց երեխաներին և որովհետև նոցա ապագայ վիճակը հաւատացած է նրա անփորձ ձեռքին, կարճ խելքին ու կասկածելի խղճմտանքին, կարո՞ղ էի ես անտարբեր և սառնարիւն մնալ։

Փ. Վարդանեանը, ինչպէս որ վայել էր մի ЛОВКІЙ երիտասարդի, վաղօրօք ամրացուց իւր բանը, գրաւեց տեղական հզօրների շնորքը և հովանաւորութիւնը. բայց թէ դորա համար ինչ «ֆէնտ» գործ դրաւ, խելք ունեցողը թող հասկանայ։

Եւ, Փ. Վարդանեան, վարժարանէն, վասն զի դու հայ տղայոց բարոյական ուղղութիւն տալ չես կարող, ժողովուրդը վրադ հաւատ չունի, վասն զի քեզ չի յարգում և տասմներդ վաղուց համբել է։ Միթէ ականջիդ չի հասնում ժողովրդի անդադրում աղաղակը թէ «Շէնտը առաջվանէն պէթէր է, սէֆթէ մեր տղաքը վարպետի սէր ունէին, կարդալները աղէկ էր, և այլն». քու դաստիարակած տղայքը որը թոկից (չուանէ) փախած լրբեններ են, քու կրթած աշակերտները տգէտներ են. և այն քու յիշած Քէչէճեանը նախ որ՝ ուրիշ վարժապետների աշակերտ էր, երկրորդ՝ տասը հազարի գլուխ է և երրորդ՝ մի ծծեռնիկը գարուն չի բերի։ Ուրիշի երախտիքը քեզ ու քու ազգականներիդ ընծայելը, այդ քու հինուց սովորութիւնն է, որ արդէն մէջդ բնութիւն է դարձել։ Ցոյս առ Աստուած, չուտով դու Նախիջևանի 7 եկեղեցիների չինութիւնն էլ քեզ կընծայես։ Քեզմէն ամեն բան սպասել կարելի է։

Եւ Փ. Վարդանեան, վարժատունէն, և վարժատունը ազատէ քու ձախողակ (օղուռսըզ) ներկայութենէն, ապա թէ ոչ՝ Նախիջևանցին ստիպուած կը լինի դուրս գալ Էջմիածնայ հովանաւորութեան տակէն (նա քաղաքական միջնակարգ վարժատուն կը հիմնէ) և դու կը լինիս պատճառը մի անհաշտ երկպառակութեան։ Խղճացիր մեր տղոց վրայ, որոնք տարրական ուսումն ստանալու համար (այլ ևս դու կանոնաւոր տալ չես կարող) ստիպուած են, տաժանական տանջանք կրելով, օրէնը քանիցս երթալ ու գալ Ռոստովի վարժատուններն, որք առասակաւը երեք վերստ հեռու են մեզանից։ Ես գիտեմ, դու բանդ վաղուց ամրացրել ես. ես գիտեմ, քու կապերդ ամուր են. ես գիտեմ, դու աչքաբաց մարդ ես. բայց, աւաղ, այդ ամենը պատիւ բերում է քու խորամանկութեանը, բայց ո՛չ ուղղութեանդ։ Մի ամբողջ քաղաքի վիճակ չէ կարող զոհ երթալու մի հատիկ մարդու փոր կշտանալուն։ Այդ անբնական է։

Ահա երկու տարի է որ՝ ամբողջ քաղաքը բարձրագոչ աղաղակում է. «վարժատունը վատ է, աշակերտները նորա մէջ բան չեն սովորում, մէջը կարգ ու կանոն չի կայ, «չունը տիրոջը չէ ճանաչում», և այլն. այս ասողները ոչ միայն դրսի մարդիկն են, այլ և աշակերտների ծնողքը և մինչև անգամ նոյն իսկ վարժապետները. իսկ Փ. Վարդանեանը ասում է և չատերին էլ հաւատացնում, որ վարժատան մէջ ամեն բան «սաղ սէլամէթ է»։ Ի հարկէ, եթէ նորա խօսքերը Էջմիածնումն ևս հալած եղի կամ նաղդ ստակի տեղ ընդունվի, այն ժամանակ, ոչինչ վերանորոգութիւն և բարեկարգութիւն տեղի ունենալու չէ դպրոցի մէջ։

Փ. Վարդանեան, դու ասում ես թէ՝ այսուհետև քու խօսքը Սիւլիւկի հետ վերջինն է. իսկ ես քեզ ասում եմ որ՝ հէնց այս օրէն է, որ Սիւլիւկը պիտի սկսէ Փ. Վարդանեանի բուրդը քամին տալու ու նորա ամեն մի քայլափոխին խարելու ու խարազանելու, ոչ նորա համար որ՝ Փ. Վարդանեանը լաւ կամ վատ մարդ է, այլ նորա համար, որ նա իւր կոչմանը անընդունակ և անյարմար է և այդ ծանրակշիռ պաշտօնը «ճանկել է» ո՛չ արժանաւորութեամբ, այլ «ֆէնտերով»։

Փ. Վարդանեան, գիտես քու գալէդ Նախիջևանը ինչ օգուտ ունեցաւ։ Նորա միակ օգուտը այն է, որ դու մեր երիտասարդներին սովորեցուցիր ձիի նման, ոտերդ գետնին տրոփելով, ГАЛОПЪ պարելու։ Թո՛ղ վկայէ բոլոր Նախիջևանն, որ ասածս սուտ է։ Ասել եմ և պիտի ասեմ, որ ո՛չ դու և ո՛չ ձեռքիդ տակ գտնուած վարժատունը ոչ մի գրօշի օգուտ տուած չէք քաղաքին և տալ ևս չէք կարող։

Քաղաքիս մէջ ձայն տարածուել է, իբր թէ Փ. Վարդանեանի բարեկամներ խոստացել են նորան ապաստան տալու բացուելու Կօկոյեան օրիորդաց վարժարանի մէջ։ Ա յ դ է ր պ ա կ ա ս, որ նա, վնասելով մեր տղայոց ապագայ վիճակը, այսուհետև ձեռնամուխ լինէր վնասելու նաև մեր խեղճ աղջիկներին։

Վերջապէս ես խօսքս դարձնում եմ Փ. Վարդանեանի բարեկամներին։ Պարոններ, այդ ինչ սովորութիւն է, հէնց որ ձեր մէջէն մինը անպիտան, անօգուտ, անընդունակ, անգործ, ծոյլ դուրս եկաւ, դուք իսկոյն աշխատում էք նորան քաղաքի գլխուն փաթաթելու, քաղաքի վրան ծանրութիւն դարձնելու, քաղաքի արիւնով ու քրտինքով կերակրելու. էլ պաշտօն մնաց, որ ձեր մէջի մարդոց չի բաժանէիք, էլ մի օգտաւէտ աղբիւր մնաց, որ դուք ձեր անդամակիցներից մինի փորը չի խրէիք։ Քաղաքագլուխ՝ ձեր մէջէն էք ընտրում. պատգամաւոր (ДЕПУТАТЪ) ձեր մէջի մարդոցմէն էք ուղարկում 1000—1500 մանէթ վարձով, գանձապահ—ձեր մէջի մարդն է, երեցփոխ—ձեր միջի մարդն է, արքունի թղթեր վաճառող—ձեր մէջի մարդն է, մասնաւոր ընկերութեան գանձապահ (ընդ նմին և գանձակալ) դարձեալ ձեր մէջի մարդն է. վերջապէս, դուք հնար գըտնում էք, օրով-ցերեկով քաղաքական բանքէն, ի վնաս ժողովրդին և յօգուտ ձեր մէջի մարդուն, արդէն ոչ մի, կամ երկու, կամ երեք, այլ քանի քանի տասնեակ հազարներ ուտեցնելու։

Այժմ հասկացա՞ք, կարդացող, թէ Սիւլիւկի որպիսի յօդուածները և որպիսի անձինք առնում են ձեռքերը ու դէն են ձգում։ Լուն ու մլուկն (խանտալա) էլ լուաղեղի (ПЕРСИДСКІЙ ПОРОШОКЪ) հոտը չեն սիրում. այդ չէ նշանակում, որ լուաղեղը անօգուտ բան է։

Դարձեալ՝ թող ասէ մի մարդ, որ Սիւլիւկը իւր որպիսի և իւր յօդուածը, խմբագրութիւն ուղարկելէն առաջ, հարիւրաւոր մարդոց առջև կարդացած չէ և նոցա միաձայն հաւանութիւնը ստացած չէ թէ՝ ինչ որ գրած է նորա մէջ՝ բոլորը ճշմարիտ է բոլորը ժողովրդի իսկական կարծիքն է *)։

Սիւլիւկ

*) Ցաւում ենք այս նամակը և այսուհետև գիտաւորութիւն չունենք տեղ տալ «Մշակի» էջերի մէջ Նոր-Նախիջևանի ներքին կռիւներին, որոնք չեն կարող հետաքրքրել «Մշակի» ընթերցողներին, առհասարակ։ Խմբ.

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

19 մարտի

Կարդալով ձեր լրագրի էջերում Վանի թշուառ սովատանջների համար տպված յորդորական յօդուածները, որոնք հրաւիրում էին մեր ուշադրութիւնը մեր հայ եղբայրների և քոյրերի վրա, չը կարողացայ համբերել առանց օգնելու նոցա և ես մանկահասակ լինելով, չը կարողացայ չըջել փողոցէ փողոց ժողովելու մի նշանաւոր դրամ, ուստի վճռեցի դիմել իմ ծնողաց և նոքա տեսնելով իմ ջերմեռանդ արտասունքը և չը նայելով, որ նոքա այս մասին կրկին տուած էին փող, բայց յուզված սրտով նուիրեցին 11 րուբլի և ուղարկելով ձեզ այս չնչին գումարը, խնդրեմ ուղարկէք ուր հարկն է և խնդրեմ տպէք ձեր լրագրի մէջ նուիրատուների անունները։

Եփրեմ Սուքիասեան 3 ր., Տիկին Աննա Սուքիասեան 2 ր., Սուքիաս Սուքիասեան 1 ր., Օրիորդ Վառվառա Սուքիասեան 1 ր., Օրիորդ Շուշանիկ Սուքիասեան 1 ր., Օրիորդ Սոֆիա Սուքիասեան 1 ր., Տիկին Մարգարիտա Տէր-Միքայէլեան 1 ր., Տիգրան Տէր-Միքայէլեան 1 ր.։

Աշակերտուհի Եղիսաբէթեան ուսումնարանի
Սոֆիա Սուքիասեան

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

25 մարտի

Հայաստանի սովատանջ մեր եղբարց աղաղակը չը թողեց մեզ հանգիստ, ուստի հարկադրվեցայ հանգանակութիւն բանալ իմ սեփական կրպակի մէջ, հրաւիրելով իմ ընկերներին ևս օգնել ձեռնարկութեանս։ Հաւաքեցի 64 րուբլ և ահա ուղարկում եմ այդ փողը նուիրատուների ցուցակի հետ միասին։

Գրիգոր Մ. Լազարեանց 5 ր., Յարութիւն Բ. Ղազարեան 3 ր., Կարապետ Պօյաջեան 2 ր., Օվանէս Մ. Նալպանտեան 1 ր., Պօղոս Պետրոսեան 1 ր., Կարապետ Ալիխանեան 2 ր., Յակովբ Տէր-Մարգարեան 1 ր., Մկրտիչ Ճարակեան 3 ր., Խաչատուր Գեօզուեան 1 ր., Գրիգոր Նիկողոսեան 1 ր., Ղուկաս Սամուէլեան 1 ր., Սարգիս Իշխանեան 1 ր., Աւետիս Նահապետեան 3 ր., Յովակիմ Ջթճեան 1 ր., Աղէքսանդր Պայպուրթցեան 1 ր., Յարութիւն Ալանեան 1 ր., Յովանէս Բարաղամեան 1 ր., Ռուբէն Բագրատունեան 1 ր., Վարդան Պամբեան 1 ր., տիկին Հռիփսիմէ Պոտուղեան 1 ր., տիկին Մարիամ Պետրոսեան 1 ր., Տիգրան Վարդանեան 3 ր., Գէորգ Պուտուղեան 3 ր., Աղէքսանդր Մ. Սիրունեան 2 ր., Սեբաստացի ընուագիչները 2 ր., Յարութիւն Յակոբեան 1 ր., Խաչատուր Քոսայեան 2 ր., Ստեփանոս Տէր-Մարգարեան 1 ր., Գէորգ Սարգիսեան պայազետցի 5 ր., Առաքել Պապոյեան 3 ր., Առաքել Մանուկեան 1 ր., Խնկիանոս Ջփլքեան 1 ր., Մ. Գէորգ Մ. Վարդանեան 1 ր., Աղէքսանդր Ղազեղեան 1 ր., Զաքար Սարայտարեան 1 ր., Կարապետ Մ. Պազդասարեան 1 ր., Մանուկ Մարտիրոսեան 1 ր., Յարութիւն Թանպագոյեան 1 ր., Գրիգոր Պապոյեան 1 ր.։ Ստորագրութիւնը շարունակվում է։

Ժամագործ Գրիգոր Լազարեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, ապրիլի 2

Երբ մեծ. պ. Սաղաթելեանը բարեհաճեց յանձն առնել մի աշխատութիւն, որով նա պիտի օրինակ լինի կովկասի այժմեան ինտէլիգէնտ հայ երիտասարդութեան, բարոյապէս պարտաւորելով նորան գրել միւս նշանաւոր ժամանակակից հայրենակիցների կեանքը, ինչպէս այդ անում է այժմ պ. Սաղաթելեանը բազմահաչակ կոմս Լօրիս-Մէլիքովի վերաբերութեամբ, թո՛ղ յարգելի կենսագիրը չը զլանայ ընդունել իմ մի նկատողութիւնը իմ անկեղծ յարգանքի հետ։ Որովհետև մեր մեծանուն հայրենակիցը նոյնչափ փայլեց իւր քաջազնական սխրագործութիւններով, որչափ և ուրիշ բարձր ձիրքերով, վասն որոյ յարգելի կենսագիրը թո՛ղ այդ գերագոյն երևոյթի պատճառը որոնէ ո՛չ Թիֆլիսի օտարազանգ արեան մէջ, այլ Լօռուայ գաւառի պատմական որդոց երակներում։ Կովկասի հայերի պատմութեան մէջ Լօռուայ գաւառը մի պայծառ բացառութիւն է եղել աւանգական Արցախի հետ, որտեղ հայը մինչև վերջի ժամանակները քաջութիւնը և ազգային ինքնաճանաչութիւնը առաջին առաքինութիւն է համարել, պատսպարվելով խաների դէմ անմատչելի սարերի վրա։

Ռուսաց յաղթական դրօշակը կովկասում նոր հաստատվելու ժամանակ, Ղարաբաղի և Լօռուայ մէլիքները դեռ ևս գտնվում էին կիսանկախ դրութեան մէջ և նոքա անշուշտ բոլորն էլ իշխանների տիտղոս կը կրէին այսօր, եթէ Ցիցիանով անձնական հակակրութիւն չունենար դէպի հայերը։ Բայց ճանաչվելով մեր տէրութիւնից լոկ ազնուականներ Լօռուայ ինչպէս և Ղարաբաղի մէլիքները, պահեցին միշտ ազնիւ արեան այն վեհ յատկութիւնները, որոնք արտայայտվում են այսօր նոցա հարազատ որդու—կոմս Լօրիս-Մէլիքովի անձնաւորութեան մէջ։ Վասն որոյ պարտաւորութիւն եմ համարում խնդրել կոմսի կենսագրից, որ նա գոնէ մի թեթև պատմական հայեացք ձգէ Լօռուայ մէլիքների վրա, որոնցից ամենահռչակվածը, մեր մեծանուն հայրենակիցը նորա առանձին աշխատութեան նիւթն է այսօր։

Գր. Նիկողոսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր հրատարակում ենք «Մշակի» համարը, բայց այսօր Գրիգոր Լուսաւորչի տօնի պատճառով և երկուշաբթի, ապրիլի 7-ին, Աւետման տօնի պատճառով տպարանում չեն բանում։ Այդ պատճառով «Մշակի» հետևեալ № 59 երեքշաբթի օր չի հրատարակվի, այլ կը հրատարակվի չորեքշաբթի օր, ապրիլի 9-ին։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ պ. Թօմաս Մեհերեանցից ստացանք 200 րուբլ յօգուտ Վանի սովատանջների, որ հաւաքվեցաւ նուիրատուութեամբ յիշեալ քաղաքում։ Փողը մեզ հասցրած է եղել Թիֆլիսում պ. Յակոբ Մեհերեանցի ձեռքով։ Ստացանք և նուիրատուների ցուցակը։

—

Մեզ գրում են ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ հետևեալը։ «Գաւառները սկսում են հետևել Թիֆլիսի օրինակին։ Այս օրերումս Մեծ-Ղարաքլիսի վաճառական Ա. Մէլիքեանց, որ առուտուր էր անում Դիլիջանում, վաղուց գրաւած ունէր ժողովրդի հաւատարմութիւնը և վերջին տարիներումս մեծ գումարներ պարտք էր վերցրել,—յանկարծ այս օրերումս իբրև սնանկ է յայտնում։ Նրա պարտքը այդ օրը հաշւում էին միայն 7000 րուբլ։ Երբ պարտատէրերը ցանկացան պահանջել իրանց դրամները, պարոնը հասկանալով որ իր բոլոր կարողութիւնը պէտք է ձեռքից գնայ, ժողովում է իր բոլոր չուրջը իր բարեկամներին և իւրաքանչիւրին տալիս է մուրհակներ սոսկ կերպով, մէկին 2000 րուբլու, միւսին 1500 ր. և այլն, և ուղարկում է հաշտարար դատարանը։ Խնդիրքները տալուն պէս ինքն էլ ներկայանում է առանց ծանուցագիր ստանալու։ Առ այժմ հասցրել է պարտք 17,000 ր. գումարի։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

Հեռագիրը հաղորդեց, որ պապ Լևոն XIII-ը բողոք ներկայացրեց Ֆրանսիական կառավարութեանը մարտի 17-ին ֆրանսիական կառավարութենից հրատարակված հրամանի դէմ։

Այդ հրամանը հանրապետութեան նախագահին ուղղված յայտարարութեան ձև ունի և նրա բովանդակութիւնը մօտաւորապէս հետևեալն է։

«Մեր հասարակական իրաւունքի հիմնական սկզբունքները չեն համբերում, որ Ֆրանսիայում առանց կառավարութեան թոյլատուութեան հիմնվեն կանանց կամ տղամարդկերանց միաբանութիւններ։

«Չը նայելով օրէնքի այսպիսի պարզութեանը, Ֆրանսիայում կազմվեցան թէ կանանց և թէ տղամարդկերանց բազմաթիւ միաբանութիւններ։ Նոքա բազմացան մանաւանդ կայսրութեան ժամանակ և 1870 թուականի անցքերից յետոյ։ 1879 թուին Ֆրանսիա-

յում 500-ից աւելի այդպիսի միաբանութիւններ կային, որոնց անդամների թիւը 22,000-ի էր հասնում»։

Հրամանը իր շարունակութեան մէջ մատնացոյց է լինում, 1845 թուի հանգուցեալ Թիէրից և վերջին ժամանակներում կառավարութենից առած փորձերի վրայ այդ միաբանութիւնների ապօրինի գոյութեանը վերջ դնելու համար և հաղորդում է պատգամաւորների օրակարգը (ordre de jour), որ մինիստրութեանը պարտաւորեցնում է հսկել օրէնքների կատարման վրա։

«Այս պատճառով, ասված է հրամանի մէջ, կատարող իշխանութիւնը պարտաւոր է հանրապետութեանը մէջ ցրված միաբանութիւններին ստիպել, որ նոքա հնազանդվեն օրէնքներին և ներկայացնեն կառավարութեանը այն հիմունքները, որոնք նրանց գոյութեան օգտակարութիւնը հաստատէին։ Հէնց, որ կը ներկայացնվեն այդպիսի արդարացնող հիմունքներ, կառավարութիւնը կորոշի, թէ ինչ տեսակ միաբանութիւնների գոյութիւնը կարելի է համբերել։

«Արգելված միաբանութիւնների թւում կայ մի նշանաւորը, որ բացառական դրութիւն ունի։ Մենք խօսում ենք եզուիտների միաբանութեան մասին, որ անդադար արգելվել է և որի դէմ միշտ բողոքել է ազգայնութեան զգացմունքը։ Չը կայ այնպիսի կառավարութիւն, որ համարձակվէր առաջարկել օրէնսդիր ժողովներին թոյլ տալ եզուիտների գոյութիւնը։ Անվայել կը լինէր առաջարկել այդ միաբանութիւններին իրանց գոյութեան համար թոյլտւութիւն խնդրել կառավարութենից, քանի որ առաջուց յայտնի է, որ թոյլտւութիւնը չի տրվի։ Ուրեմն աւելի լաւ է այժմեանից իսկ նրանց ժամանակամիջոց տալ, որի ընթացքում նոքա իբրև միաբանութիւններ դադարեցնեն իրանց գոյութիւնը։ Իզուր են հաւատացնում, որ մենք կամենում ենք հալածել առանձին անդամներին կամ նպատակ ունենք անձնական իրաւունքը ոչնչացնել։ Մեր նպատակն է արգելված ընկերութիւնների ապօրինի գոյութիւնը դադարեցնել»։

Հրամանի շարունակութիւնը դադարեցնում է եզուիտների միաբանութիւնների գոյութիւնը և երեք ամիս ժամանակամիջոց է տալիս նրանց ուսումնարանները փակելու համար։ Նոյնքան ժամանակամիջոց է տրվում արգելված միւս միաբանութիւններին իրանց կանոնադրութիւնները և անդամների ցուցակները ներկայացնելու և կառավարութենից թոյլտւութիւն խնդրելու համար։

Այս հրամանը Ֆրանսիական մամուլի կողմից զանազան ընդունելութիւն գտաւ, նայելով լրագրի ուղղութեանը։ Արմատական ուղղութեան «Justice» և «Lanterne» լրագիրները այդ հրամանը բաւականացուցիչ չեն համարում և ասում են, որ նա դրական հետևանքներ չի ունենայ։ Նոքա ասում են, որ եզուիտների միաբանութիւնների արգելելը և նրանց անդամներին Ֆրանսիայում ապրել թոյլ տալը ծիծաղելի է։ Այդ լրագիրները ցանկութիւն են յայտնում, որ եզուիտները Ֆրանսիայից բոլորովին արտաքսվեն։ «Temps», «Journal des Debats», «République Française» և «Voltaire» լրագիրները հրամանից գոհ են։ Կղերականների լրագիրները չափազանց յարձակվում են այդ հրամանի վրա։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ-ՌՈՒՄԵԼԻԱ

—

Ֆիլիպօպօլից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետևեալը։

Մուլլա Դուրզամ, որ Րօդօպի սարերի մէջ եղած վերջին ապստամբութեան գլխաւոր առաջնորդն էր, կալանաւորված է իր երկու համախոհների հետ և բերված է այստեղ։ Նա 65—70 տարեկան ծերունի է, խելացի և հաստատ դէմքով։ Ալյանեցի պատարանը նրա գործը կը քննէ և վճիռ կը կայացնէ հետևեալ ութ ամիսների ընթացքում։ Կապիտան Աշերօվ, որի հրամանով, ապստամբներին հալածելու ժամանակ, այրված է Բաբալուր գիւղը, կալանաւորված է և զինուորական դատաստանի է ենթարկված։ Դատաստանը երևի նրան կարդարացնի, որովհետև գլխաւոր շտաբի հրամանատարը և քաղաքապետը հրամայել էին նրան ապստամբներին անպատճառ հալածել մինչև Արդա գետի միւս կողմը։ Կիրջալի մէջ ապստամբութիւնը բոլորովին նուաճված է և երկիրը կարող էր հանգստութիւն վայելել, եթէ դիրեկտորիայի անդամները միմեանց հետ անդադար չը կռուէին։ Ֆինանսների դիրեկտոր Շմիդտ այլ ևս չէ մասնակցում գաղտնի խորհրդի նիստերին և իսկապէս այլ ևս վարչութեան անդամ չէ, թէպէտ դեռ իր պաշտօնը չէ թողել։ Նա ինքը հրաժարական չէ տալիս, որպէս զի ստիպէ Ալէքօ-փաշային, որ նրան հրամայի հրաժարվել պաշտօնից։ Գեներալ Շտրեկեր նոյնպէս կռուեցաւ թէ իր պաշտօնակից Ալէքօ-փաշայի հետ և թէ բօլգարական զօրքերի ռուս և բօլգարացի օֆիցերների հետ։ Նա բացարձակ յայտնում է, որ միայն երկու շաբաթ կը մնայ Արևելեան-Ռումելիայի մէջ։ Գլխաւոր քարտուղար և ներքին գործերի կառավարիչ Կրեստովիչ փոխեց իր ընթացքը և ինտրիգներ է սկսել Ալէքօ-փաշայի և ժողովրդի սիրելի Վուլկովիչի դէմ։ Միւս կողմից անուանի անձնաւորութիւններից և անբաւական պաշտօնեաներից կազմված մի մասնաժողով օգնում է այդ անբաւականութեանը, դրդում է յոյներին բօլգարացիների դէմ և մահմեդականներին հրաւիրում է ապստամբվել։ Այժմ այդ մասնաժողովը աշխատում է վնասել Վուլկովիչին և ոչնչացնել նրա հեղինակութիւնը Բ. Դրան առաջ։ Մասնաժողովը արդէն կարողացել է այնքան անել, որ դիրեկտորեան գրէթէ քայքայված է և գեներալ Շտրեկերի հրաժարականի պատճառով թիւրքաց կառավարութիւնը անբաւական կը լինի Ալէքօ-փաշայից։ Եթէ Շտրեկեր հրաժարվի, նրա պաշտօնը կը յանձնվի մահմեդականութիւն ընդունած մի ռուսի։ Թէ ռուս և թէ բօլգարացի օֆիցերները յայտնում են, որ նոքա աւելի ուրախութեամբ կը ծառայեն մի մահմեդականի իշխանութեան տակ, քան թէ մի եւրոպացու։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան առաջնորդ Մարկիզ Հարտինգտոնի մարտի 23-ին խօսած ընտրողական ճառի մէջ կան հետևեալ դիտողութիւնները։

«Զանազան ակնարկութիւններից կարելի է ենթադրել, որ այժմեան կառավարութիւնը, եթէ պահի իր իշխանութիւնը, եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանելու համար մտադիր է դաշնակցութիւն հաստատել Գերմանիայի և Աւստրո-Ունգարիայի հետ։ Ես կասկածում եմ, որ մենք, այդպիսի դաշնակցութեանը մասնակցելով, կարողանայինք պահպանել եւրոպական խաղաղութիւնը։ Տարաբաղդաբար այժմ հանգամանքները այնպէս են, որ իւրաքանչիւր բարեկամական դաշնակցութիւն մի քանի պետութիւնների մէջ, միւս պետութիւնները իրանց դէմ ուղղված են համարում։ Եթէ անգլիական կառավարութիւնը մասնակցէր Ֆրանսիայի թշնամական որ և է դաշնակցութեանը, հաւատացած եմ, որ անգլիական ժողովուրդը կը մերժէր կառավարութեան այդպիսի ընթացքը։ Ինչքան էլ աշխատեն պահպանել եւրոպական խաղաղութիւնը, մենք երբէք չենք կարող ի նկատի ունենալ մի այնպիսի դաշնակցութիւն, որ թշնամական լինէր Ֆրանսիական հանրապետութեանը»...

Մարկիզ Հարտինգտոնի ճառի այս մասը արտատպելով, գերմանական լրագիրները հետևեալ կարծիքներ են յայտնում։ «Մարկիզ Հարտինգտոնի վերոյիշեալ խօսքերի լսողները, կամ կարդացողները բնականաբար պէտք է մտածեն, որ անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան առաջնորդը համոզված է, թէ աւստրիական կամ գերմանական քաղաքականութիւնը Ֆրանսիայի վերաբերութեամբ թշնամական ուղղութեան է հետևում։ Մենք կարծում ենք, որ մարկիզ Հարտինգտոնի ենթադրութիւնը սխալ է։ Ինչպէս Գերմանիան, նոյնպէս և Աւստրո-Ունգարիան ոչ շահ և ոչ ցանկութիւն ունեն Ֆրանսիայի վերաբերութեամբ թշնամաբար գործելու։ Նոքա աւելի էլ չեն ցանկանում, որ Անգլիան մասնակցի այդպիսի թշնամական դաշնակցութեանը։ Սխալ է նոյնպէս և այն ընդհանուր ենթադրութիւնը, իբր թէ երկու պետութիւնների դաշնակցութիւնը առհասարակ պէտք է թշնամական նպատակներ ունենայ երրորդի վերաբերութեամբ։ Ոչ Աւստրո-Ունգարիան և ոչ Գերմանիան թշնամական դիտաւորութիւններ չունեն ոչ Ֆրանսիայի և ոչ Ռուսաստանի դէմ։ Այդ երկու պետութիւնների ընդհանուր շահերը պահանջում են, որ եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանվի և երկուսն էլ իրանց շահի համար պատրաստ են պաշտպանել այդ խաղաղութիւնը։ Որքան մեզ յայտնի է մինչև այժմ ոչ ոք չէ աշխատել համոզել Անգլիային մասնակցել այդ դաշնակցութեանը խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Ժողովուրդների շահերը գուցէ պահանջում են, որ կառավարութիւնները ապահովեն իրանց հպատակներին նոր պատերազմների տարաբաղդութիւնների դէմ, բայց ոչ Աւստրո-Ունգարիան և ոչ Գերմանիան մտադիր չեն համոզել Անգլիային այդ մտքի մէջ և բոլորովին չեն ցանկանում բաժանել նրան Ֆրանսիայից։ Կրկնում ենք, որ այդպիսի փորձ ոչ ոք չէ արել, նրա մասին մինչև անգամ չեն ակնարկել։ Ոչ Աւստրո-Ունգարիա և ոչ Գերմանիա չեն համաձայնվի աշխատել, որ Անգլիայի և Ֆրանսիայի յարաբերութիւնները սառչեն։ Բերլինի և Վիեննայի քաղաքականութեանը ուղղութիւն տուող մարդիկ համոզված են, որ Անգլիայի և Ֆրանսիայի բարեկամական յարաբերութիւնները նոյնքան օգտակար են եւրոպական խաղաղութեան համար, որքան Գերմանիայի և Աւստրիայի բարեկամութիւնը։ Քանի որ Անգլիան և Ֆրանսիան միմեանց հետ համաձայն կը լինեն, նրանց քաղաքականութիւնը աւելի խաղաղասէր և իրաւացի կը լինի, քան թէ այն ժամանակ, երբ այդ երկու պետութիւնները միմեանցից առանձնացած կը լինեն։ Այդ երկու պետութիւնները կարող են համաձայնվել միմիայն այնպիսի նպատակների վերաբերութեամբ, որոնք խելացի և եւրոպական քաղաքակրթութեան շահերին համեմատ կը լինեն։ Քանի որ այդ երկու արևմտեան մեծ պետութիւնները ձեռք ձեռքի տուած կը գործեն, նոքա փոխադարձապէս կը զգուշացնեն միմեանց խաղաղութիւնը խանգարել և երկուսն էլ խաղաղ և քաղաքակրթող քաղաքականութեանը կը հետևեն։ Այդ հանգամանքները ի նկատի ունենալով, Բերլինի և Վիեննայի կառավարութիւնները Ֆրանսիայի և Անգլիայի բարեկամութիւնը եւրոպական խաղաղութեան գրաւական կը համարեն։ Մարկիզ Հարտինգտոն, եթէ լաւ ծանօթ լինէր եւրոպական քաղաքականութեան հետ, երբէք չէր ենթադրի, իբր թէ Աւստրիա և Գերմանիա աշխատում են խանգարել Անգլիայի և Ֆրանսիայի բարեկամութիւնը։ Վաղուց արդէն նըկատված է, որ անգլիական պարլամենտի անդամների ընտրութիւնների ժամանակ, զանազան կուսակցութիւնների առաջնորդները ընտրողների առաջ եւրոպական քաղաքականութեան վրա այն տեսակէտից են նայում, որը շահաւէտ է իրանց կուսակցութեան համար։ Դա շատ բնական է և պատահում է պարլամենտական կեանք ունեցող իւրաքանչիւր երկրի մէջ։ Բայց քանի որ Անգլիայի նման մի հզօր պետութիւն իր համար նոր պարլամենտ է պատրաստում, եւրոպական պետութիւնների շահերը պահանջում են, որ նրանց քաղաքականութիւնը ոչ թէ սխալ կերպով, այլ ճշդութեամբ մեկնվի ընտրողներին։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էրզրումից մեզ գրում են որ քաղաքի մօտակայ Միւդիւրդեայ գիւղում պատահել է մի զարհուրելի անցք մի սովամահ հայի տան մէջ։ Այդ գիւղացի մի հայր, հասնելով սովից կատաղի խելագարութեան, մորթում է իր սովից ուռչած միակ երեխին և խորովելով նորան սկսում է յագեցնել սովի տանջանքը։ Հարևանը լսելով մսի հոտը ներս է մտնում և որդեկեր հօրը գտնում է սարսափելի անցքի մէջ։ Ասում են որ ուշքի գալով կատաղի սովեալը ինքը մատնում է իրան ոստիկանութեան, որը սկսել է դատել նորան ինչպէս արիւնարբու մարդասպանի։

***

Էրզրումից մեզ գրում են որ անգլիացի ագենտները մեծ եռանդով հետևակ և ձիաւոր զօրքեր են հաւաքում Հայաստանի վիլայէթներում, ինչպէս մահմեդական, այնպէս էլ քրիստոնեայ տարրերից, վճարելով իւրաքանչիւր ձիաւորին հինգ ոսկի ամիսը, իսկ հետևակին $2^1/_2$ ոսկի։ Ասում են որ առհասարակ կամաւոր զինուոր գրվողների թիւը շատ մեծ է և հայերը միահաւան վճռել են ուրախութեամբ գրվել կամաւոր զինուորներ այն պայմանով միայն, որ նոցա չուղարկեն Հայաստանի սահմանից դուրս ծառայելու։ Ծառայութեան ժամանակը 7 տարի է։

***

Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառի Ղալասար գիւղից պ. Պատալ Արզումանեանց մեզ գրում է, թէ ստացել է Դաւրէժից պ. Ալէքսանդր Թամիրեանցից 20 թուման նոյն գաւառում գտնված աղբակեցի գաղթականներին բաժանելու համար։ Գաղթականների թիւը հասնում է աւելի քան 1500 հոգու։

***

Էրզրումից մեզ գրում են, որ մինչև մարտի 10-ը Ալաշկերտի գաւառում սովից մեռնող հայերի թիւը հասնում է 200 հոգու։ Սովը աւելի մեծ կոտորած է անում այս գաւառի քրդերի մէջ, որոնք ոչինչ չունեն ուտելու։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 ապրիլի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է Թագուհու առողջութեան մասին բիւլլետէնը։ Մարտի 26-ից մինչև ապրիլի 1-ը, անցեալ շաբաթ Թագուհու առողջութեան մէջ նկատված բարելավվելը շարունակվում էր փոքր փոփոխութիւններով։ Ներկայ ամբողջ շաբաթվայ ընթացքում քունը և ախորժակը բաւականացուցիչ էին։ Ոյժերը նոյնչափ են պահպանվում։ Ստորագրեցին բժիշկներ Ալիշեվսկի և Բոտկին։ Իշխան Գորչակովի առողջութիւնը լաւանում է։

ՄԱԴՐԻԴ, 2|14 ապրիլի։ Այսօր առաւօտ Օտերօ գլխատված է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 ապրիլի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 75 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 92 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր.։ Ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 228 ր., երկրորդ 221 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր., երկրորդ 91 ր. 25 կ., երրորդ 91 ր., ոսկի 7 ր. 74 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 25,40 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա 216 մարկ, 25 պֆ., Փարիզի վրա 216 ֆր. 50 սանտ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դուրս եկաւ մամուլի տակից և ԾԱԽՎՈՒՄ է թէ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ և թէ Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ գրավաճառանոցներում և պ. Ծատուրեանի խանութում «ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ և ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, պ. Ն. ԱԴԱՄԵԱՆԻ, Հրատարակութիւն Ս. Արծրունւոյ: Գիրքը բաղկացած է 243 ԵՐԵՍՆԵՐԻՑ: Գինն է 1 ր. 25 կ.:

4—5

Nous recommandons aux jeunes gens qui désirent aller en France terminer leurs etudes, l'Institution ROUSSEL à MARSEILLE. (Cours Julien, 14).—Des soins particuliérs sont, donnés aux langues vivantes. Sadresser á l'Institution, qui envoie un prospectus.

3—4

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՂԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԻԼԻՔ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ:

* *

Մամուլի տակից դուրս եկաւ դոկտոր Բոկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Գրավաճառանոցում: Գինն է 35 կոպ.

Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԸ ցանկանում է ԳԾԱԳՐՈՒԹԵԱՆ և գոյների բաղադրութեամբ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ դասեր տալ: Պայմանների մասին կարելի է նրա հետ խօսել նրա բնակարանում, Գօլովինսկի պրօսպէկտի վրա, Մուխրանսկու տանը, Կլուբի տակ, առաւօտները 10—12 ժամ, և երեկոները 5—8 ժամ: Դասերը կարող է տալ թէ իր բնակարանում և ցանկացողների տները այցելելով: Նոյնպէս ընդունում է պատուէրներ ԿԵՆԴԱՆԱԳԻՐՆԵՐ նկարելու համար:

10—10

Օրերումս դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Զ. Գրիգորեանցի Կովկ. գրավաճառանոցում:

1. Ըզձաման—քերթուածք և թարգմանութիւնք. Տփխիս 1880 թ. գինն է 1 ր. 25 կ.:

2. Դոկտոր Բոկ—Ուսումն առողջապահութեան Տփ., 80 թ. — 35 կ.:

3. Փրեյդուն—Տաւիղ յիմաղի Տփ. 80 թ. — 30 կ.:

4. Պուկասեանց—ընդհանուր պատմութիւն հայոց դպրոցների համար, հ. ա. Տփ. 80 թ. — 80 կ.:

5. Գամառ-Քաթիպայ — մանկական երգեր 80 թ. անկազմ — 15 կ.:

6. Նոյնը կազմած — 25 կ.:

7. Սիլվիօ Փէլլիքօի Հաւմնիացին Փրանկիսկէ (Փրանչէսկա դա Ռիմինի). Գանաէի Փրանչէսկան, Լէօփարդիի առ Իտալիան. Տարօնոյ ծերը: Ր. Մ. Ե. Պ. Տփ. 80 թ. գինըն է — 70 կ.:

9—10

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնաղի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրոնական գրավաճառանոցներումը: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գաւառներից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուզանաճեանցին հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

Դուրս եկաւ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Ձայնագրութիւն և Հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուզանաճեանցի: Իւրաքանչիւր օրինակի գինն է մէկ ռուբլի: Վաճառվում է յօգուտ Վանայ սովատանջների Թիֆլիսի բոլոր երաժշտական մագազիններումը: Գումարող առնողներին զիջումն կը լինի: Օտարաքաղաքացիք դիմում են հետեւեալ հասցէով. Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузаджянъ, на Петхайнской улицѣ, собственный домъ № 13. Ցանկացողները ստանալ միասին և «Յիսնաղի Տաւիղ» երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ ռուբլ երեսուն կոպ.:

փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իշխան ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ տանը ԿՕՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրով, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվեն զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով: Թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОИ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվեն ամենայն ճշդութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով: կօնֆէկտների գինը փունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

ДВОЙНАЯ ИТАЛIАНСКАЯ БУХГАЛТЕРIЯ

Մի երիտասարդ տալիս է հաշուապահութեան դասերը՝ բանկի, փաբրիկայի, առևտրական կոմիսիօնէրութեան, երկաթուղու և այլն:

Հարցնել Թիֆլիսի Կազեօնի Պալատում, կամ Սուրբ Նշանի փողոցում, Միրօվոյ սուդի դիմացը, № 17 պ. Յակոբ Տէր-Յակոբեանցին:

4—5

Մ. Միհրանսարեանցի ի ներքոյ յիշեալ տպագրութիւնների ամեն մի տպագրութեան մնացած բոլոր օրինակները միասին գնողներին (Թիֆլիս, Հայոց Վանքի Մեծ փոքր փողոցների անկիւնում, տպագրողի սեպհական տանը, № 4|2, բնակարան № 6) կը վաճառուին յետագայ գներով:

1. Հայկական Քնար, երգարան, 8 ծալ, եր. 712 և առանձին 32 եր. այբբենական ցանկ, երկուսը միասին . . . . 70 կ.

4 Հազար օրինակից մնացել է մօտ հազար օրինակ, մօտ 700 ռուբլու:

2. Կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան պատմութիւնը և տեսութիւնը, զանազան առանձին յաւելուածներով, 8 ծալ, եր. 274 . . . . 20 կ.

1200 օրինակից մնում է մօտ 700 օրինակ, մօտ 140 ռուբլու:

3. Վայելչագրութեան գաղափարներ, 4 ծալ, 24 երես: 6 հազար օրինակից կը լինի մնացած մօտ 4 հազար օրին., մօտ 500 ռուբլու: . . . . 10 կ.

4. Գունատ մելանով տպած վայելչագրութեան վարժութիւններ, որ տպածի վրա սև թանաքով գրելով, դիւրութեամբ կարելի լինի ուղղել և գեղեցկացնել ուսանողի գրութիւնը: № 1—№ 5, հասարակ թղթի գնով, տ. ստոպան, կամ 480 թերթը, 4 ռուբլի, մօտ 340 ստոպ, մօտ 1360 ռուբլու: Թերթը մի կոպէկից պակաս:

5. Տողաշարներև տողացանցեր մեծ թաբաղա, 4 երես տպած, 6 հազար օրինակից մօտ 4 հազ. օրինակ կը լինի, մօտ 52 ռուբլու, թերթը . . . . 5 կ.

6. Կօմբ ուսուցչապետի և անգղիացւոց թագուհու բժշկի խնամատարութիւն երեխայոց, 8 ծալ, եր. 300: . . . . 15 կ.

1200 օրինակից մօտ 300 օրինակ կը լինի մնացած, մօտ 52 ռուբլու:

Մի քանի այլ տպագրութիւններ մօտ 20 ռուբլու:

Տպագրողը ինքը բնակվում է Ս. Պետերբուրգ, Знаменская, домъ № 22, кв № 7, на углу Басейной.

Կուկիոյ Սուրբ Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ «Թամամշեանց» օրիորդաց ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը, տալիս է կապալաւ նոյն ուսումնարանապատկան կրպակները և սենեակները: Պայմանաթուղթը կարելի է կարդալ նոյն ուսումնարանումը ամենայն օր, իսկ աճրդախօսութիւնը կը լինի ամսոյս 24-ին առաւօտեան 10 ժամին:

1—2

Յունվարի 31-ին 1880 թ. Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Կովկասի Փոխարքան բարեհաճեցաւ հաստատել «Թիֆլիսի ընկերութեան հայերէն գրքերի հրատարակութեան» կանոնադրութիւնը: Այս ընկերութիւնը մարտի 9-ին ունեցաւ ընդհանուր ժողով, որը ընտրեց իւր վարչութեան և խմբագրական մասնաժողով:

Այն անձինք, որոնք կը ցանկանան ընկերութեան անդամ գրուել, կարող են դիմել ընկերութեան գանձապահ պարոն Մովսէս Թաւադեանին Թիֆլիսի Առևտրական բանկում առաւօտեան 9-ը ժամից մինչև 2 ժամը: Իսկ այլ և այլ խնդիրներ և տեղեկութիւններ այդ ընկերութեան մասին ստանալու համար պէտք է դիմել ընկերութեան վարչութեան նախագահ՝ պարոն Արգար Յովհաննիսեանին: Վարչութեան ատենադպիր Ա. Բիչմիշեան:

7—10

Տպագրութեան համար պատրաստ են «Դօն Կարլոս» (հետքննութիւն ճշմարտութեան) Պրէսկոտտի, «Աբրահամ Լինկօլն՝ ստրուկներին ազատող» Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայթարգմանութիւնները:

Թարգմանվում են Մօլիէրի հետ «Տարտիւֆ կամ կեղծաւոր» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

Անցած փետրվարի 17-ից նօտարական ակտով վերջացնելով բոլոր դրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ՍԵՐԳԷՅ ԳՐԻԳՈՐԵՎԻՉ ԼԱԶՐԵՎԻ հետ, սրանով յայտնում եմ, որ եթէ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվեն ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ԹԻՒԸ, իմ նրան տուած տոմսակներ (расписки) մասնաւոր և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտամուրհակներ և ակտեր, ես անւավեր եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել:

Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ:

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Բարայեան ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Վլզօրօվ վեներական և բաղադի հ., Րէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ. Կրասնօգլեադօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Րուդկօվսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Վլզօրօվ վեներական և բաղադի հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտօվ մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վեներական և կաշու հ., Բարայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Վլզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օբրեխտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ: